

EUD
2030 Yılına Doğru Enerji Politikaları & Enerji Düzenlemelerinin Geleceği

Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI

Konuşma Metni

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de enerji tedarikinin ve yatırımların etkin bir şekilde yapılması, arz güvenliğinin sağlanması ve serbest piyasanın dinamikliğinden faydalanmak için enerji üretim ve ticaretinde rekabetin sağlanmasına yönelik yapısal değişim ve reformlar görülmektedir. Bu durumun en bariz örneklerinden biri, birçok dünya ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de dikey entegre ve kamu kontrolünde olan enerji şirketlerinden ve özel sektörün kontrol sahibi ve rekabetin temel unsur olduğu yeni yapıya geçiş sürecidir. Bu salondaki herkesin bildiği üzere, içinde bulunduğumuz dönem bu yeni paradigmaya dönüşüm sürecidir. **İşte bu dönem içerisinde, enerji piyasalarının işleyişine dair kararlar alan otoritelerin yapacağı tartışmalar ve bu tartışmalar sonucunda oluşacak paradigmanın etkisi başta enerji sektörü olmak üzere ülke ekonomisinin her parçasında hissedilecektir.** Bu çerçevede, Enerji Uzmanları Derneği’nin düzenlediği bu kongreyi oldukça önemli buluyorum.

Bahsettiğim bu süreç içerisinde akaryakıt ve LPG gibi halihazırda rekabetin temel olduğu bir yapıya sahip sektörlerin yanında geçmişte kamu kontrolünde ve dikey entegre bir yapıya sahip olan elektrik, doğal gaz gibi sektörlerde rekabetçi yapı ağırlık kazandıkça Rekabet Kurumu’nun rolünün gittikçe daha da öne çıkacağını düşünmekteyim.

Bu kapsamda, Rekabet Kurumu olarak gerek Rekabet Kurumu’nun yetki ve sorumluluğunu düzenleyen 4054 sayılı Kanun’un uygulanması çerçevesinde gerekse de pro-aktif bir şekilde rekabet savunuculuğu yaparak enerjide rekabetin sağlanması ve korunması için çalışmalarda bulunduğumuzu bilmenizi isterim. Bu çalışmalarını üç temel üzerinde sürdürdüğümüzü söyleyebiliriz:

Birinci temel 4054 sayılı Kanun çerçevesindeki yetki ve sorumluluğumuzdur. 4054 sayılı Kanun kapsamında teşebbüsler arasındaki rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar ve hakim durumdaki teşebbüslerin davranışları Rekabet Kurumu tarafından soruşturulan alanlar olmakla birlikte, serbestleşme sürecindeki enerji piyasaları bakımından en belirleyici ve hassas alan olarak

(rekabet hukuku kapsamında Rekabet Kurulu nihai iznine tabi olan) enerji sektörü özelleştirmeleri ön plana çıkmaktadır. Bu süreçte her ne kadar hedeflenen rekabetçi yapının kuralları sektörel düzenlemeler ile belirlense de, piyasa dizaynını ortaya çıkaracak asıl gelişme şüphesiz özelleştirmelerde izlenen yöntem ve özelleştirmeler sonrası ortaya çıkacak yapı olacaktır.

Bu noktada ne “özelleştirme”yi ne de “rekabet”i bir slogan haline getirmeksizin, arz güvenliğinin sağlandığı ve sanayicinin girdi olarak elektriği (*gerçek maliyetlerin yansıtıldığı sübvansiyonun olmadığı bir yapıda*) ucuza temin ettiği, vatandaşın da “evrensel hizmetler” kapsamında elektriği kesintisiz ve makul fiyatlara alabildiği bir piyasa yapısına ulaşmak ana hedef olmalıdır. İşte bu ana hedefe yönelik olarak sağlanması gereken birincil koşul, rekabetçi bir piyasa yapısı oluşturmaktır. rekabetçi piyasa yapısını oluşturmak için kullanılacak araçlardan biri de kamu elindeki varlıkları rekabetçi yapıyı sağlayacak şekilde özelleştirmektir. Yani gerek “rekabet” gerekse “özelleştirme”yi ana hedef değil ancak çok önemli araçlar olarak görmek yerinde olacaktır.

Bu çerçeveden baktığımızda, özelleştirme işlemlerinin kamu elindeki tekelin özel sektör tekeline dönüştürülmesi şeklinde bir yaklaşımla gerçekleştirilmesinin ana hedefe yaklaşmak bakımından bir anlamı olmayacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu nedendir ki, nihai devir aşamasında rekabet kurulu iznine tabi olan özelleştirmeler bakımından Rekabet Kurumu olarak -sadece nihai izin aşamasında değil- özelleştirme sürecinin başından itibaren vereceğimiz görüşlerle etkin bir şekilde yer alınması önem kazanmaktadır. Buna güzel bir örneği elektrik dağıtım özelleştirmelerinden vermek mümkündür. 2005 yılında bu dağıtım özelleştirmelerine ilişkin verdiği görüşünde Rekabet Kurulu; sektörde doğal tekel niteliğinde olan dağıtım faaliyetlerinin rekabete açılacak olan üretim ve ticaret faaliyetlerinden etkin bir şekilde ayrıştırılmasının rekabetçi yapı bakımından önemine vurgu yapmış, hatta söz konusu faaliyetlerin hukuki olarak ayrıştırılmasını nihai iznin bir koşulu olarak getirmişti. Nitekim söz konusu ayrıştırma ilkelerinin daha sonra 4628 sayılı Kanunda da yerini bulduğunu görüyoruz.

Özellikle 2010 yılında hız kazanan dağıtım özelleştirmelerinde artık son viraja girildiği ve ihale aşaması bakımından geriye sadece üç bölgenin kaldığını görmekteyiz. Ayrıntılı gerekçeli kararlarının Kurumumuzun resmi internet sayfasında da yer aldığı geçmiş

kararlarımızda da görülecektir ki, bu dağıtım özelleştirmeleri sürecinde Kurulumuz söz konusu işlemleri dağıtım seviyesindeki yoğunlaşmanın yanında üretim ile dikey bütünleşme bakımından ve hatta doğal gaz piyasasıyla etkileşimleri yönüyle ayrıntılı olarak ele almıştır. 18 grup içerisinde yer alan toplam 52 adet hidroelektrik santralinin özelleştirilmesi ile bir anlamda ısınma turlarına başlayan üretim özelleştirmelerine ilişkin süreçte de Rekabet Kurumunun gerek yönetime ilişkin vereceği görüşler gerekse nihai izin aşamaları bakımından konuyu geniş kapsamlı olarak ele alacağını şimdiden söyleyebiliriz.

Daha önce de belirttiğimiz üzere serbestleşme sürecinde rekabetçi yapıyı oluşturmak bakımından önemli iki unsur doğru düzenleme ve doğru özelleştirme politikasıdır. Üçüncü bir unsur ise bu rekabetçi yapıya hazır bir toplumun ve toplum kültürünün varlığıdır. **İşte bu noktada Rekabet Kurumu olarak rekabet hukukunu uygulamanın yanında pro-aktif olarak çalışmalarımızı dayandırdığımız ikinci temel, rekabet kültürünün gelişmesine katkıda bulunarak rekabet ihlallerinin önlenmesini sağlama çabasıdır.** Bu kapsamda, şeffaf yönetim ilkesi gereği bu konudaki tüm görüş, kararlarımız ile bilgi birikimimizi kamuoyuna açıklamaktayız. Söz konusu görüş ve kararlarımızın, Rekabet Kurulu'nun enerji piyasalarında rekabetin sağlanması ve korunmasına yönelik mülâhaza ve uygulamaları konusunda, piyasa oyuncu ve karar alıcılara ışık tutacağını düşünmekteyim. Tüm bu görüş ve kararlara ve bunlara ek olarak; mevzuat, tartışma metinleri, uzmanlık tezleri ve akademik tezlere internet sitemizden ulaşabileceğinizi bilmenizi isterim. Sadece enerji değil tüm piyasalar için kaleme aldığımız Rekabet Mektubu da bu çabamızın başka bir örneğidir. Bu vesileyle, birçok meslek örgütü ve yayın ile toplumun her kesimine ulaştırmaya çalıştığımız 2010 yılı Rekabet Mektubu'nun internet sitemizde mevcut olduğunu dile getirmek yerinde olacaktır.

Üçüncü temel ise çok yönlü ve çok boyutlu bir rekabet savunuculuğu yaparak, rekabetin tüm kurum ve kurallarıyla gelişmesine katkıda bulunmaktır. Rekabet Kurulu, başka piyasalarda olduğu gibi enerji piyasalarına yönelik yapılan mevzuat ve mevzuat değişikliklerini rekabetçi analize tabi tutmakta ve bu değişikliklere ilişkin görüşler vermektedir. Bu şekilde sektörü düzenleyen kuralların rekabetçi yapıyı olumsuz etkileyebilecek niteliklerden arınmasını sağlamaya çalışan Kurum, talep üzerine veya müdahil olarak, kamu düzenlemelerinin rekabetçi düzenle uyumlu olarak yapılabilmesi için her zeminde çaba sarf etmektedir. Buna ek olarak, çeşitli sektörlerle yönelik kural koyucu ve karar alıcılarla etkin iletişime de önem vermekteyiz. Nitekim, enerji sektörünü regüle eden kurum olan EPDK ile

işbirliğine yönelik ortak çalışmalarımızı sürdürdüğümüzü ve EPDK ile yakın ilişki içinde olduğumuzu ifade etmek isterim. Hatta bu işbirliğine ilişkin bir protokol çalışmamız dahi bulunmaktadır.

Rekabet Kurumu, Türkiye’de rekabetçi piyasa ekonomisinin, tüketici refahına, iktisadi kalkınmaya, istikrara, adaletli gelir dağılımına, sanayiinin sürdürülebilir bir rekabet gücü kazanmasına ve AB ile bütünleşmenin en avantajlı biçimde gerçekleştirilmesine katkıda bulunacak şekilde gelişmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, konuşmamın başında dile getirdiğim gibi, rekabetçi bir yapıda sağlıklı işleyen enerji piyasalarının tüm Türkiye’nin milli geliri ve toplumsal refahına oldukça önemli katkıda bulunacağına inancımızın yüksek olduğunu; bu gaye uğrunda ilgili mevzuatın bize verdiği yetki ve sorumluluk çerçevesinde en üstün çabayı göstereceğimizi vurgulamak yerinde olacaktır.

Bu noktada, bu kongrenin enerji sektöründeki oyuncu ve karar alıcılar ile politika yapıcıları bir araya getirerek yukarıda saydığım faydaların doğmasına katkısı olacağını düşünüyorum ve tüm katılımcılara başarılar diliyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.